

ACC. N:R M. 16314: 1-10.

Landskap: Skåne
Härad: Frysta
Socken: Hög
Uppteckningsår: 1965
Upptecknare: Birgitta Fagerström, Hög
Berättare: Hilda Holmgren
Berättarens yrke: f.d. rikstelefonist
Född år 1882 i Maglasäte, Hög

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-10. LUF 73

Skriv endast på denna sida.

Bystämma förekommer i Laglasäte den förste maj. Man blåser i byhornet, det är visst likadant överallt. Så samlas man och dricker kaffe och har gille. Man samlas annars bara om det skulle gälla en allmänning eller något sådant. Byhandlingarna ligger i regel kvar i bykistan eller i Ringshuset. Bykistan är ett arkiv, förr var det nog en kista.

Vi handlade i Håkan Anderssons affär i Höör. Det var nog den första affären där. Fölle samlades där när de handlade och pratade mycket om nyheter som inkräfft.

Mejeri fanns när jag kom till Höör. Det låg tidigare där Admslöjden nu har sin affär. Far hade ett privat mejeri hemma i Ekastiga, men det brann ner 1886, så det fanns före det i Höör.

Jordbruksförbättringarna gick långsamt. Det fanns ingen särskild föregångsman i Ekastiga. Kreaturen gick på skogsbete och jordbrödde skogen. Först hade de bara korn och råg, sedan kom havre och blandäd, så småningom

olika sorter, och på det sättet fann man ut vad som passade bäst på de olika åkrarna. Man bröt upp ängsmark för odling där det var lämpligt, sedan dikade man odlade och sådde. För odlade upp hettis tunnland skog och äng. Det var nog likadant överallt; Ekastiga, Förr i tiden fläckade man. Man tog en skörd råg och potatis och därefter inget mer. På det viset blev jorden uppbränd och den fick ligga i vall i flera år. Om man sedan gödslade ordentligt över jorden kunde den bära igen. Jeran här använde man till tegel. Man lade den i förmar och lät den saltorka över sommaren.

Mycket tidigt i min barndom hade man träharvar och träplogar. Smeden skodde själva åderspetsen med järn. Oxar eller en häst drog plogen. På de sista årtionden av 1800-talet kom järnplogar och järnharvar.

Vägarna blev långsamt förbättrade. En stor gård hade en stor vägsträcka att sköta, vägsträckan man skulle hålla i ordning kunde vara upp till på olika håll.

Syn av vägnarna ägde rum varje höst av länsman och närhinderman. Om det inte var bra gjort fick man göra om det.

Nya åkdon kom allteftersom vagnmakarna blev skickligare. För hade en scharabang med tre säten att köra. Det fanns bolstervagnar med flera säten. Karetten bands på bolstervagnen när man skulle åka in hö och säd.

Det fanns ingen lantbrevbärare på min tid i Ekastiga. Vi fick hämta vår post på postkontoret i Höör. Första postkontoret hade en Benedictsson. Det låg där Anna Olofsson nu har sin affär.

Man tillverkade själv helt och hållet kläderna. I varje familj var det en farbran om vem som kunde sy och väva vackrast.

Sömliga emigrerade på grund av värnplikten och på grund av framtidsutsikterna i "det förlovade landet." Folk förgyllde landet där och skröppte över det.

Man frångick kringbyggda gårdar. För sålde boningslängan och inredda en ladårdslänga, som var

rymligare och tidsenligare som böningslänga. Detta var
före jag var född. Man upp hörde med ekplank och
hade sten i stället. De flesta tak var av halm. Det
var det även på det nya jag byggde. På 1890-talet
förbjöds man så nätt med spåntak i stället, allt
eftersom halm-taken blev dåliga. Spån var bekämare.
När man byggde om fick man järnugnar i stället
för de öppna spiserna, och riktiga väskor av trä.
I stugorna hade man i regel sättnugar. Så små-
ningom kom pottnugar in i rummet. Man hade
jordgolv eller lertgolv. Vi hade trägolv. Den äldre
stugan med gårsabänk och allt hade man på en
del ställen. Fiskrum sal eller kammare hade man
på de större gårdarna, ej på de mindre där fanns
bara stuga kök och härbre. Salen var möblerad med
bord och stolar. På väggarna hade man tavlor i regel
av kungen och drottningen. Det hörde till
hemslöjden att ha fina och vackra gardiner.

Vi drack mjölk och drickablandning. Kaffe hade vi sällan. Svamp var man rädd för, det åt bara koerna. Hästkött åt vi inte. De som slaktade hästar kallades rackare och de var inga riktiga människor. Vilt åt man kantar och vad som förekom. Det var inget förbud på att skjuta något. Jar var skarpkytt men jagade inte i markerna. De som hade strand-områden drog not.

Vi hade julkalas. Till det inbjöds alla i gilleslaget sedan hade de julkalas. Inte alla i byn var med i laget. Vid begravningar och bröllop inbjöd man också hela laget. Man skickade ofta mjölk eller något sådant som förtäring till gården som skulle ha kalas. När skörden var inbärgad hade man höstgille. Alla i byn som då hade hjälpt till med arbetet blev inbjudna. När potatisen var inplöjad tog man de största potatisen och sev dem. Då hade man rivegille. När linet var skördat, lades det i vatten.

Där skulle det ligga en viss tid tills det var röfat.
Sedan det röfats blades det i bastuan. I ett hörn
fanns en ugn "gatten" där eldades det. Sedan linet
förkat bräckades det. Efter det skäktade fruntim-
merna det. Sedan häcklades det. Efter limberedningen
bjöds alla i byn som hade hjälpt till på bryde gille!

Farmor berättade att de på vintern borrhade kål i
sockerlön och björk saften tappades av. Denna kokade
man till sirap. Det var det enda sötningsmedlet
man hade då! På våren när saven rann tog man det
innersta på träden, skar det till bast, och lät det
torka. De repen använde man.

Det är först på sen tid som man har börjat
att ha begravningsmiddagar utanför hemmet.

Vi ungdomar brukade täffas om lördagarna.
Vi lekte och dansade på logen en byaspelman spelade.
Umgångeslivet tog slut när ungdomen flyttade därifrån.
Nu finns ju radio, film och t.v. Ungdomen dansar

ju nu med, men jag tror inte att de har så roligt som vad vi hade!

Förhållandet mellan husbonde och tjänare har alltid varit gott. Hos oss hade tjänste folket det bra. Vår jungfru var hos oss i många år. Men det kunde klart vara skillnad. På vår gård förekom det dock aldrig att de bytade ställe.

Stads- och lantbefolkningen umgicks ej. Man umgicks med skräddare och skomakare då de kom hem och arbetade, men hade ej kalasumgänge med dem.

Hela byn hade tidning tillsammans i min barndom. Det var en ellsövs tidning. Vid 1892 började vi hemma med egen tidning samt religiösa tidningar. Vi hade en "Sanningsbittnet" (Waldenstömerna) far köpte mycket böcker, men jag minns ej vilka. Han hade bl. a. av Nathanael Beskow och av en Wadsten. Jag tror att han skrev om övernaturliga väsen. Böcker köpte man från förlagen.

Vi sjöng mycket hemma "Karta Sara", "Amanda och Herman" och allt vad de hette men vi sjöng också ur Missionsförbundets "Det glada budskapet" och senare ur "Zions toner". När vi kom till skolan fick vi lära ännu fler sånger, där sjöng man ju jämnt. Sång förekom också mycket på läse-möten och i kyrkan.

Vi berättade högt för varandra. När vi satt och spann och kuddade om kvällarna berättade vi spökhistorier, vanliga historier, och vad man hade sett, hört eller varit med om. Ofta blev det om övernaturliga händelser. Mina min syster tror inte på sådant men jag gör det. Min far och mor och faster Malvina gick en gång från Hjularöd till Ekastiga. Då de kom till bäcken mellan Känkinge och Ekastiga sprang en stor svart hund fram. Både faster Malvina såg det och hon högg far i armen. Men hon sade ej något om det förtän på morgonen. Det

var en tro, att om man nämnde om något sådant på kvällen, så kunde någon bli sjuk. När jungfru skulle gå samma väg en gång, men hon kunde inte komma fram, för hunden genade henne, så att hon fick gå hem igen. Förklara det!

När mina bröder började folkskolan gick en folkskolelärare omkring och hade skola. När jag började fanns det fasta skolor. Småskolan var i Ekeröd och folkskolan först i Ullstorp, men under mina sista skolar i Mullarp. Det var lång väg att gå, och någon skolskjuts fanns ju inte då. Vi gick sex år i folkskolan. Alla eleverna undersådes på en gång av skol läraren, och de äldsta och blottigaste fick hjälpa till med undervisningen. Det var inga som fortsatte i högre skolor.

Jag var med om ett av de sista hus förhören i Stenkilsstorp -96. Det var bara roligt, man kunde ju sin bibel.

ACC. N:R M. 16314:10.

Väckelserörelserna spelade en stor roll. Det var
Stiftelsen (Evangeliska Fosterlandsstiftelsen) och
Baptisterna. ~~De~~ tog nog en hel del från
kyrkan, och det var inte heller sett med
blida ögon från prästerskapet.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND